



УДК 631.155.2:658.8

ПОТЕНЦІАЛ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЯ



О.Ф. Паладченко

Постановка проблеми. Сучасний розвиток світової економіки характеризується підвищенням ролі інноваційної діяльності. Одним із основних принципів державної інноваційної політики в Україні є визначення пріоритетів інноваційного розвитку. Як свідчить світовий досвід, важливе значення для ефективної реалізації стратегічного пріоритету інноваційної діяльності має його потенціал, тому в цій роботі досліджено інноваційний потенціал деяких стратегічних пріоритетних напрямів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню інноваційного потенціалу як необхідності ефективного розвитку інноваційної діяльності присвячено дослідження зарубіжних і вітчизняних учених, серед яких Б. Лісін, О. Коробейников, К. Гончар, П. Саблук, В. Самсонова, В. Зіновчук, О. Попович, В. Соловійов, С. Булига, В. Гусев, Д. Крамской, М. Хучек, А. Дзюбіна, Л. Федулова, Н. Поповенко, М. Грицаєнко. У роботах цих авторів висвітлювався, зокрема, інноваційний потенціал окремих галузей економіки та методи його оцінки. Водночас потенціал стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності у розрізі середньострокових пріоритетів не досліджувався.

Мета статті полягає в проведеному вперше дослідженні потенціалу стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні для використання його результатів при розробленні проекту Переліку середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 рр.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інноваційної діяльності є одним із національних пріоритетів як для більшості країн світу, так і для України. Одним із основних принципів державної інноваційної політики нашої країни є визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку. Так, Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» на 2011–2021 рр. затверджено 7 стратегічних пріоритетів, серед яких напрями «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки» [1]. За цими напрямками відповідно до зазначеного Закону з метою поетапної їх реалізації на 2012–2016 рр. постановою КМУ

від 12.03.2012 р. № 294 затверджено середньострокові пріоритети інноваційної діяльності загальнодержавного рівня [2] та постановою КМУ від 17.05.2012 р. № 397 – середньострокові пріоритети галузевого рівня [3].

Необхідною умовою для впровадження стратегічних і середньострокових пріоритетів є збереження, розвиток й використання інноваційного потенціалу. З метою формування оптимального переліку середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 рр. та їх ефективної реалізації УкрІНТЕІ проведено наукове дослідження інноваційного потенціалу наукової, технологічної, виробничої, кадрової, фінансової складових цих пріоритетів [4]. Результати дослідження дають можливість визначити стан інноваційного потенціалу розглянутих напрямів порівняно з іншими стратегічними пріоритетами інноваційної діяльності та використати їх при формуванні проекту переліку.

Науковий потенціал. Дослідження наукового потенціалу стратегічних пріоритетів здійснено на базі моніторингу захищених у 2000–2013 рр. дисертаційних робіт у галузях сільського господарства, медицини, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) згідно з Переліком наукових спеціальностей, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 14.09.2011 р. № 1057 на основі даних Автоматизованого інформаційного фонду НДДКР і захищених дисертацій України [5; 6]. Як свідчать результати моніторингу, в Україні за 2000–2013 рр. захищено 87206 наукових дисертацій, з яких 76734 або 88 % кандидатських і 10472 або 12 % докторських дисертацій. Серед трьох зазначених стратегічних пріоритетів *найвищий науковий інноваційний потенціал* має напрям «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», за яким захищено 16834 дисертацій, що становить 19,3 % від усіх захищених в Україні

дисертацій за 2000–2013 рр., з яких 14444 або 87 % кандидатських і 2390 або 13 % докторських дисертацій. Майже однаковий науковий потенціал мають стратегічні пріоритети «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки» (3859 дисертацій або 4,4 % від усіх захищених в Україні дисертацій за 2000–2013 рр., з яких 3370 або 87,3 % кандидатських і 489 або 12,7 % докторських дисертацій) й «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» (3323 або 3,8 % від усіх захищених в Україні дисертацій за 2000–2013 рр., з яких 2831 або 85,2 % кандидатських і 492 або 14,8 % докторських дисертацій).

Технологічний потенціал. Дослідження технологічного потенціалу за стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності здійснено на основі моніторингу реалізації середньострокових пріоритетних напрямів галузевого рівня, проведеного УкрІНТЕІ згідно з постановою КМУ від 17.05.2012 р. № 397. Результати моніторингу свідчать, що у розрізі середньострокових пріоритетів галузевого рівня у 2013 р. в Україні за рахунок державного бюджету створено 235 нових технологій, з яких серед зазначених трьох пріоритетів найбільше технологій (42 або 17,9 %) а отже, *найвищий технологічний потенціал* відповідає стратегічному напрямку «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу». Майже вдвічі менший технологічний потенціал мають стратегічні напрями «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики» (25 технологій або 10,6 % – *найменший потенціал*) та «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки» (28 технологій або 11,9 %).

Виробничий потенціал. Згідно зі статистичною інформацією Держстату в Україні за видами економічної діяльності у 2013 р. функціонувало 393508 підприємств, з яких серед трьох досліджених галузей *найбільше*

підприємств (49848 або 12,7 %) зосереджено у галузі сільського господарства, у 5,2 разу менше (9568 або 2,4 %) – у сфері інформаційно-комунікаційних технологій і *найменше* (5155 або 1,3 %) – у сфері медицини. На цих підприємствах було зайнято 7642,5 тис. осіб, з яких 687,2 тис. осіб або 9 % – у галузі сільського господарства, що *найбільше* серед трьох досліджених галузей; у 5 разів менше (136,3 тис. осіб або 1,8 %) – у сфері ІКТ та *найменше* (112,8 тис. осіб або 1,5 %) серед трьох досліджених галузей – у сфері медицини. Обсяги реалізованої продукції за видами економічної діяльності в Україні становили 4050215,0 млн грн, з яких 161130,3 млн грн або 4 % у галузі сільського господарства – *найбільше* серед трьох досліджених галузей, утричі менше (53292,6 млн грн або 1,3 %) – у сфері ІКТ та *найменше* (22870,9 або 0,6 %) – у сфері медицини.

Отже, *найвищий виробничий потенціал має* галузь сільського господарства, *найменший* – медична галузь. Це свідчить про наявність *ознак суттєвого виробничого потенціалу* в стратегічного напрямку «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу» та незначного – в стратегічного напрямку «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики». При цьому визначити виробничий потенціал у розрізі середньострокових пріоритетів немає можливості, оскільки види економічної діяльності не збігаються з тематикою середньострокових напрямів.

Кадровий потенціал. За даними Держстату, в Україні підготовку фахівців здійснює 325 вищих навчальних закладів, з яких серед досліджених трьох галузей *найбільше* (49,5 %) – для сфери ІКТ, *найменше* (11,4 %) – для галузі сільського господарства. У 2010/2011–2013/2014 навчальних роках ВНЗ було випущено 2470345 фахівців, з яких серед трьох галузей *найбільше* (139862 особи або 5,7 %) – для сфери медицини, *найменше*

(120613 осіб або 4,9 %) – для галузі сільського господарства. Майже на їх рівні здійснено підготовку фахівців для сфери ІКТ (130923 особи або 5,3 %). Це свідчить про значний кадровий потенціал у всіх трьох досліджених галузях, водночас він *найвищий* у сфері медицини. За стратегічними пріоритетами визначити кадровий потенціал безпосередньо немає можливості, оскільки підготовка фахівців здійснюється за визначеними урядом галузями знань, назви яких не збігаються з назвою середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності розглянутих стратегічних напрямів [7; 8].

Фінансова складова. Дослідження фінансової складової здійснено на основі моніторингу фінансування з державного бюджету середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, який проведено УкрІНТЕІ на виконання постанови КМУ від 12.03.2012 р. № 294. Як свідчать результати проведеного моніторингу, у 2013 р. фінансування середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня за всіма стратегічними пріоритетами становило 176028,25 тис. грн, з яких 86247,50 тис. грн або 49 % спрямовано на середньострокові пріоритети стратегічного напрямку «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», що *найбільше* як серед трьох досліджених, так і серед усіх затверджених стратегічних пріоритетів. Серед трьох розглянутих стратегічних напрямів *найменше* коштів (10721,99 тис. грн або 6,1 % від загального обсягу фінансування усіх стратегічних пріоритетів, що займає третю позицію також і серед усіх стратегічних пріоритетів) виділено за середньостроковими пріоритетами стратегічного напрямку «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки». На стратегічний пріоритет «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики»

спрямовано 53612,10 тис. грн або 30,5 % від загального обсягу фінансування стратегічних пріоритетів, що виводить його на друге місце не тільки серед досліджених, а й серед усіх стратегічних пріоритетів. Отже, найвищий інноваційний потенціал щодо фінансової складової має стратегічний напрям «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу».

Реалізація інноваційного потенціалу. Дослідження реалізації інноваційного потенціалу стратегічних пріоритетів здійснено на базі моніторингу реалізації середньострокових пріоритетних напрямів галузевого рівня, проведеного УкрІНТЕІ згідно з постановою КМУ від 17.05.2012 р. № 397. Результати моніторингу свідчать, що в 2013 р. із 110 використаних за всіма стратегічними пріоритетами нових технологій найбільше (25 або 22,7 %) як серед усіх пріоритетів, так і серед трьох досліджених, було використано за стратегічним пріоритетом «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», найменше (10 або 9,1 %) серед трьох досліджених – за стратегічним пріоритетом «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», який серед усіх стратегічних пріоритетів займає п'яту позицію. На другому місці серед трьох досліджених і на четвертому серед усіх стратегічних напрямів перебуває пріоритет «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», за яким використано 17 або 15,5 % нових технологій.

Із 1097 переданих за стратегічними пріоритетами (у розрізі середньострокових галузевих напрямів) технологій майже всі (1044 або 95,2 %) передано за стратегічним пріоритетом «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», 11 технологій або 1 % – за напрямом «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій робототехніки» (третя позиція серед

усіх стратегічних пріоритетів) та найменше (лише 2 технології або 0,2 %) як серед трьох досліджених, так і серед усіх пріоритетів – за стратегічним напрямом «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики».

Узагальнені результати дослідження інноваційного потенціалу трьох розглянутих стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності за складовими наведено у таблиці.

Висновки

Результати проведеного дослідження потенціалу трьох стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності свідчить, що **найбільш реалізованим** є потенціал стратегічного пріоритету «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», хоча **найменшим** є його **науковий потенціал**. **Найменш реалізований** – стратегічний пріоритет «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики» при його **найвищому науковому потенціалі**. Водночас реалізація потенціалу за напрямом «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки» є невисокою при його високому науковому забезпеченні. Після закінчення у 2015 році дослідження щодо інноваційного потенціалу всіх стратегічних пріоритетів буде надано пропозиції до проекту Переліку середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 рр.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
2. Постанова КМУ від 12.03.2012 р. № 294 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012–2016 роки». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/294-2012-p
3. Постанова КМУ від 17.05.2012 р. № 397 «Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних на-

Потенціал пріоритетних напрямів інноваційної діяльності «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу», «Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики», «Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки», досліджений за складовими, та його реалізація

Інноваційний потенціал		Технологічний потенціал		Виробничий потенціал		Кадровий потенціал		Фінансовий потенціал		Реалізація інноваційного потенціалу
Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності	Науковий потенціал		створено у 2013 р. нових технологій за галузевими пріоритетами відповідних стратегічних пріоритетів, одиниць/частка (%) у загальній кількості	кількість підприємств у 2013 р., одиниць/частка у загальній кількості	обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), без ПДВ у 2013 р., млн грн/частка (%) у загальних обсягах реалізованої продукції (товарів, послуг)	кількість зайнятих у тис. осіб/ частка (%) у загальній кількості за видами економічної діяльності	кількість ВНЗ у 2013 р., які готують фахівців, одиниць/ частка (%) у загальній кількості	кількість підготовлених за цей період	фінансування середньострокових загальнодержавних пріоритетів у 2013 р., тис. грн/ частка (%) у загальних обсягах фінансування	використано/ передано технологій у 2013 р. за галузевими пріоритетами
	Захищено дисертацій у відповідній сфері у 2000–2013 рр., одиниць/ частка (%)	усього дисертацій/ частка (%) у загальній кількості захищених дисертацій в Україні за 2010–2013 рр.								
Усього в Україні	87206	76734/88,0	235/100	393508	4050215,0	7642,5	325	2470345	176028,25	110/1097
Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу	3323/3,8	2831/85,2	42/17,9	49848/12,7	161130,3/4,0	687,2/9,0	37/11,4	120613/4,9	86247,50/49,0	25/1044
Впровадження нових технологій та обладнання для високоякісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики	16834/19,3	14444/87,0	25/10,6	5155/1,3	22870,9/0,6	112,8/1,5	82/25,2	139862/5,7	53612,10/30,5	10/2
Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки	3859/4,4	3370/87,3	28/11,9	9568/2,4	53292,6/1,3	136,3/1,8	161/49,5	130923/5,3	10721,99/6,1	17/11

прямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012-2016 роки». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/397-2012-п

4. Дзюбіна А.В. «Розкриття змісту поняття «інноваційний потенціал» та визначення його складових». Національний університет «Львівська політехніка». – 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: / http://vlp.com.ua/files/12_34.pdf]

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.1992р. № 162 «Про державну реєстрацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/162-92-п

6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.10.2008 р. № 977 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 06.04.2009 р. за №312 /16328) «Про затвердження Порядку державної реєстрації та обліку відкри-

тих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0312-09

7. Постанова КМУ від 13.12.2006 р. № 1719 «Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-%D0%BF

8. Постанова КМУ від 27.08.2010 р. № 787 «Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра». Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-%D0%BF

УДК 004.65(48.3):001(477)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРАТИВНОГО ЖУРНАЛУ «ДЖЕРЕЛО»



С.Е. Кириленко,
Н.Я. Зайченко

Постановка проблеми. Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело» майже 20 років презентує національну систему реферування української наукової літератури. Започаткований у 1995 році Інститутом проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України УРЖ набув потужного розвитку з 1999 року, коли почав видаватися разом із Національною бібліотекою України імені В.І. Вернадського (НБУВ). Тоді ж був розроблений сервіс для кумуляції інформації – реферативна база даних РБД «Україніка наукова», яка надає відкритий доступ до інформації та відіграє значну роль в активізації інноваційного розвитку суспільства. Виправдала себе оптимальна модель розподілу робіт між усіма суб'єктами вітчизняної системи документальних комунікацій із урахуванням єдиних методологічних

підходів, з централізованою кумуляцією масивів реферативної інформації із зовнішніх мережевих розподілених ресурсів. Технологію формування РБД визначено максимально ресурсозберігальною завдяки одноразовому семантичному опрацюванню публікацій із залученням авторських рефератів [7; 11].

Сучасний користувач постійно шукає нову наукову інформацію, оскільки брак інформування щодо перспективних напрямів та оперативного доступу до результатів наукових розробок призводить до відставання в сфері нових технологій, скорочення інновацій, зменшення кількості патентів тощо. Активно допомагають у цьому сучасні реферативні ресурси [13; 16]. Одним із перспективних підходів до формування реферативних ресурсів визнано створення і супровід тематичних електро-